

miştir. Bu bölümde doğanın ve bedensel aşkın övgüsü yapılır, bunların gücüne engel olan herşeye karşı çıkılır.

Sanat şiiri - Sicilya Okulu

XIII. yüzyılın açıklayageldiğimiz bu edebi faaliyetleri doruk noktasını Sicilya Şiir Okulunda bulur. Hertürlü pratik amaçtan, öğreti amacından uzak olup sadece sanat amacına yönelik olan ve biçim mükemmelliğine ulaşmayı amaçlayan bu şiir seçkin küçük bir aydınlar grubuna hitap eder. Sicilya'da II. Federico'nun sarayında geliştiği için bu akımı temsil eden ozanlar grubuna Sicilya Okulu denildi. Sicilya Okulunun kökeni kibar Provans liriğine dayanır. XIII. yüzyılın ilk yıllarında İtalya'ya gelip burada yerleşen Provanslı halk ozanları o şiir zevkini de birlikte getirdiler. Nitekim İtalya'da çok geçmeden Provans şiirinin taklitçileri ortaya çıktı. Bunlar örneklerindeki konulara ve şiir biçimlerine bağlı kaldılar ve aynı dili kullandılar. Genova ve Bologna gibi kentlerde *Oc* diliyle yazan İtalyan halk ozanlarına rastlandı. Yüzyılın başlarında İtalya'nın en canlı, yeniliklere en açık kültür merkezini oluşturan Sicilya kralı II. Federico'nun sarayı Provans etkisinden uzak kalamazdı. Nitekim burada da 1230-1240 yılları arasında Provans şiirinin taklitleri doğmaya başladı. Yalnız, Kuzeyden farklı olarak burada orijinal dil, yani *Oc* dili değil, yörenin halk dili kullanıldı. Ancak bu kaba biçimli bir halk dili değil, arılaştırılmış, Latince ve Provans dilinden alınmış öğelerle süslenip zenginleştirilmiş, edebi biçim verilmiş bir halk diliydi. Sicilya dilinin yeğ tutulmasının nedeni açıktır: Kuzeyde Provans bölgesiyle direkt ilişkiler çok kolay olduğu gibi yöresel diller de Provans diline benzerlik gösterir. Bu nedenle İtalya'nın kuzey bölgelerinde Provans dili kolaylıkla anlaşılıyor, öğrenilebiliyordu. Yarımada'nın güneyinde ise Provansla ilişkiler azdı ve Provanslı halk ozanları böyle uzak yerlere ender olarak gidiyorlardı. Dil de *Oc* dilinden çok farklı idi. Bu nedenle Provans şiirinin çekiciliğine kapılan ve onu taklit etmek isteyen Sicilyalı ozanların daha iyi anlaşılacak ve zevkle okunmak için kendi ana dillerine başvurmaları doğaldı. Sicilya okulu şiiri esas itibariyle bir taklit ürünüdür. Aldığı örneklerdeki konulara, şiir biçimlerine (sadece sone ya da İtalyanca söylenişle sonetto bu okulun kendi yarattığıdır), üslup özelliklerine bağlı kalır. Bununla birlikte Sicilyalı ozanlar Provanslı ozanlardan önemli bazı noktalarda ayrılırlar. Provans şiirinde aşk konusunun yanında politik, ahlakî, toplumsal konulara, savaş konularına da yer verilir. Sicilyalı ozanların ise hemen hepsi yüksek rütbeli devlet memurlarıdır. Politika ile, devlet yönetimi ile, savaşlarla uğraşan bu kişiler sadece aşk konusunu ele alır, tipik örneklerle göre işlerler. Kilise ve İmparatorluk kurumları arasında, derebeyleri ile kent burjuvazisi arasında vukubulan şiddetli çatışmalar, yeni din akımları, değişen toplumun bilgi arzusu, sosyal adalet gereksinimi bu şiirde yer almaz. Kuzey İtalya'da comune'ler arasında, ya da aynı bir comune içinde çeşitli partiler

— örneğin Guelfo'lar ve Ghibellino'lar— arasında çatışmalar sürüp giderken Sicilya'da monarşi egemendi: bütün politik faaliyetler tek bir kişinin isteğine göre yönetiliyordu. Politik ya da toplumsal bir şiirin doğmasına yol açabilecek iç çatışmalar yoktu. Saraya mensup yüksek rütbeli görevliler sadece günlük uğraşları olan politik meseleleri unutmak için şiir yazıyorlardı; yani şiir onlar için gerçeklerden kaçış anlamına geliyordu. Temel konu zevk ve ıstırap veren ama aşğın, er geç karşılığını alacağını bildiğinden, seve seve katlandığı aşk köleliğidir. Aşk ince, aristokratik bir oyundur. Her türlü erdemın kaynağı olan kadına saygı gösteren, hizmetkârı olan aşık onun önünde tıpkı efendisinin önünde duran sadık bir köle gibidir. Diğer konular da bu aşk anlayışından kaynaklanır: kadının övgüsü, aşğın hizmetinin karşılığını görme umudu, kadının gururu yüzünden aşğın hizmetini reddetmesine sabırla katlanma, sevgiliden uzak kalmanın verdiği ıstırap, sevgilinin ya da kocanın kıskançlığı, sevginin başkalarınınca sezilmesi korkusu, kadının sevgisini kazandıktan sonra onu yitirme korkusu, geveze kişilerin dedikodularıyla sevgililerin neşesini kaçırmaması, yitirilen aşk zevklerinin anımsanması v.b. Bütün bu motifler biçim ve kapsam bakımından son derece stilize edilir. Zaman ve yer hakkında hiçbir bilgi yoktur. Somut bir psikolojiye de rastlanmaz. Benzetmelerde masala kaçılır, örneğin anka kuşunun yandıktan sonra külleri arasından diri olarak çıkması, semenderin ateşte yanmadan durabilmesi, panterin arkasında keskin güzel bir koku bırakması, kaplanın ayna önünde büyülenip kalması v.b. Dil de stilize edilir, son derece süslüdür. Bu okulun bellibaşlı ozanları Pier della Vigna, Rinaldo d'Aquino, Giacomino Pugliese, Jacopo da Lentini, Jacopo Mostacci, Arrigo Testa, Guido ve Odo delle Colonne'dir. II. Federico kendisi ve oğlu Enzo da ozan idiler. 1180 yılı dolaylarında Capua'da doğan Pier della Vigna II. Federico'nun sarayına alelade bir memur olarak girdi; ama çok geçmeden kültürü ve zekâsı ile sıvıldı, imparatorun güvenini ve hayranlığını kazandı. 1220 yılında noter, 1225'de saray yargıcı ve 1247'de başbakan (cancelliere) oldu. Onun adı II. Federico'nun otuz yıllık hükümlanlık dönemine sıkı sıkıya bağlıdır. 1249'da bilinmeyen nedenlerle ihanetle suçlandı ve San Miniato kalesine hapsedildi. Olayın üzüntüsüne dayanamayarak orada yaşamına son verdi. Pier della Vigna'dan Latince ve İtalyanca yazılmış çok sayıda mektup, imparatoriçeye hitaben yazılmış olup gül ile menekşenin erdemlerini dile getiren bir konuşma, din adamlarının bozukluğunu anlatan bir taşlama ve İtalyanca yazılmış sonettolar kalmıştır. Rinaldo d'Aquino hakkında elimizde kesin bilgiler yoktur. Sadece onun XIII. yüzyılın ilk yarısında yaşadığı ve güney İtalya'nın en güçlü ailelerinden olan d'Aquino ailesine mensup olduğu biliniyor. Bir kadının eşinin Haçlı seferine katılmak üzere gidişinden yakınığını anlatan lirik şiiriyle tanınır. Giacomino Pugliese hakkında da kesin birşey bilinmiyor. Onun asıl adının Giacomo di Enrico di Morra olduğu, sarayda önemli bir görevinin bulunduğu ve 1266 yılı dolaylarında öldüğü yolun-

deki bilgiler de kesin olmaktan uzaktır. Sadece onun XIII. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olduğu iyi bilinmektedir. Lirik şiirler içeren kısa bir şiir denemesi (canzoniere) elimize geçmiştir. Sicilya şiir Okulunun en büyük ozanı yine XIII. yüzyılın ilk yarısında yaşamış ve II. Federico'nun sarayında noter olarak görev yapmış olan Jacopo da Lentini'dir. Şiir türü sonettoyu onun bulduğu söylenir. "Amore non vole ch'io clami" sözleriyle başlayan canzone'sinde bir saray adamının ince zevki farkedilir. Geleneksel bütün konular – kadına hizmet, aşkın verdiği zevk ve hüznün, kadının övgüsü v.b – Jacopo da Lentini tarafından işlenip tam bir mükemmelliğe erştirilmiştir. Bu nedenle zaman zaman Stil Nuovo Okulu ozanlarına büyük bir yakınlık gösterir.

Toscana'da sanat şiiri ve Guittone d'Arezzo

1250 yılında II. Federico'nun, 1266'da oğlu Manfredi'nin ölümlerinden sonra güney İtalya'daki monarşi çöküncü İtalyan halk diliyle kibar aşk konularına üzerine şiir denemeleri orta İtalya'ya yayıldı, böylece yüzyılın ortalarında ülkenin şiir ve kültür merkezi Palermo imparatorluk sarayından Toscana'ya kaydı. Sosyal çevre artık merkeziyetçi monarşi değil, özgür comune'lerdir. Kuzey İtalya'da olduğu gibi burada da günlük yaşamın dokusu kentler, halk sınıfları ve partiler arasında savaşım ve çatışmalardan oluşur. Ozan artık ince bir saray adamı değil, kentnin politik olaylarına karışan ve şiirinin konularını onlardan seçen bir kentlidir. Bu nedenle Toscana'da Sicilyalı ozanlarda görülmeyen toplumsal ve ahlaki konuların ortaya çıkışını anlamak güç değildir. Bu Toscanalı ozanların en büyüğü kabul edilen Guittone d'Arezzo'nun Montaperti savaşından hemen sonra bir canzone yazarak yenik düşen Florentinlere üzüntülerini bildirmesi, büyüklüklerini övmesi bunun güzel bir kanıtıdır.

1235 yılı dolaylarında Arezzo'da doğan Guittone comune'nin muhasebe işlerine bakan Michele del Viva'nın oğlu idi. Guelfo'lar partisinden olduğundan 1260'da Ghibellino'lar tarafından sürgüne gönderildi. Papalarla imparatorlar arasında varlığına daha önce değindiğimiz anlaşmazlık ve çatışmalar İtalya'da iki partinin doğmasına yol açmıştı: Guelfo'lar, Ghibellino'lar. Guelfo'lar papayı tutuyordu. Ghibellino'lar imparatora yanaydı ve aristokrasiyi temsil ediyordu. Birbirinin amansız düşmanı olan bu iki partiden hangisi iktidarı ele geçirirse öbür partiden olanları kentten sürgün ederdi. Sürgünün yol açtığı ruhsal bunalım kısa bir süre sonra – olasılıkla 1266'da – onun Cavalieri di Santa Maria adındaki dinsel tarikatı girmesine, yaşam biçimini ve şiirlerinin içeriğini tamamen değiştirmesine neden oldu. Guittone'den İtalyanca yazılmış sayısız mektup, 50 canzone ve 200'ü aşkın sonetto kalmıştır. Lirik şiirlerini aşk şiirleri ve ahlaki şiirler (bu sonuncular tarikatı girişinden sonra yazılanlardır) olmak üzere birbirinden tamamen ayrı iki